

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko–správní

**Vězeňská služba České republiky v kontextu amnestie
prezidenta republiky**

Lenka Kacálková

Bakalářská práce

2020

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka Kacálková**
Osobní číslo: **E17032**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Téma práce: **Vězeňská služba ČR v kontextu amnestie prezidenta republiky**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je analyzovat právní úpravu amnestie prezidenta republiky v českém právním řádu a realizaci vybraných prezidentských amnestií. Práce zhodnotí dopady amnestie na vězeňství (kapacitu věznic, činnost Vězeňské služby) a kriminalitu na základě empirického šetření. Na základě zjištěných poznatků bude provedena syntéza a závěrečné zhodnocení.

Osnova:

- Základní pojmy (historie, právní úprava).
- Vězeňská služba ČR.
- Výkon vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence.
- Empirické šetření.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. In: Sbíрка zákonů. 1992

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Sbíрка zákonů. 1992.

DISMAN, M. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 2. dotisk 4. vydání. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-1966-8. Příručky. Univerzita Karlova.

JELÍNEK, J. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Zákon o soudnictví. Zákon o výkonu vazby. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Advokátní tarif. 7. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2017. 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.

SYRUČEK, M. Prezidenti: Jejich role a odpovědnost. Praha: Brána, 2018. 312 s. ISBN 978-80-7584-060-8.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Martin Šmíd, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **2. září 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

doc. Ing. Romana Provozníková, Ph.D.
děkanka

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

PROHLÁŠENÍ

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru také na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. 5. 2020

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především rodině za její trpělivost, s níž se potýkala při mém častém ťukání na počítači či promlčení několika hodin při mém lepším soustředění. Poděkování také patří mým přátelům za věcné připomínky k mé práci. V neposlední řadě bych ráda poděkovala především panu doktoru Martinu Šmídovi za cenné rady, trpělivost s mými nedostatky a kontrolu bakalářské práce.

ANOTACE

Tato práce se zabývá tématem Vězeňské služby České republiky ve spojení s amnestiemi bývalých prezidentů. Sektor Vězeňské služby je rozsáhlý, proto je práce zaměřena na vybranou věznici v Hradci Králové. Smyslem práce je otevřít otázku problematiky amnestie jako právní pravomoci, zda je tento institut užíván účelně a především správně. Samozřejmě není opomenuta související právní úprava či historie samotného pojmu amnestie. Závěrečná analýza věznic v Hradci Králové reflektuje zhodnocení dopadů amnestie na vězeňství a zároveň podstrojuje poslední části práce, ve které jsou obsažena řešení v institutu amnestie.

KLÍČOVÁ SLOVA

bezpečnost, Vězeňská služba České republiky, amnestie, trest odnětí svobody

TITLE

Prison service of the Czech Republic in the context of the President's Amnesty

ANNOTATION

This work is about the Prison service of Czech Republic in connection with former presidential amnesties. Sector Prison service is very extensive, that's why the work is focused on one selected prison in Hradec Králové. The purpose of the work is to open the issue of amnesty as a legal authority to question whether this institute is used effectively and above all, correctly. Of course, the related legislation or the history of the concept of amnesty is not neglected. The final analysis of the chosen prison in Hradec Králové reflects the evaluation of the impact of amnesty on prisons and at the same time guides to the last part of the work in which the solutions in the institute of amnesty are included.

KEYWORDS

safety, Prison Service of the Czech Republic, amnesty, imprisonment

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
IZS	Integrovaný záchranný systém
NVÚ	Nápravný vězeňský ústav
OZN	Oddělení se zmírněným režimem
VONS	Výbor pro nespravedlivě stíhané osoby
VVaÚpVZD	Výkon vazby a ústav pro výkon zabezpečovací detence
apod.	a podobně
např.	například
tzv.	takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Rozmístění organizačních jednotek	18
Obrázek 2 - Počet obviněných v letech 1984-1991	30
Obrázek 3 - Počet odsouzených v letech 1984-1991	31
Obrázek 4 - Počet obviněných v letech 2007-2014	32
Obrázek 5 - Počet odsouzených v letech 2007-2014	33
Obrázek 6 - Vězněné osoby ve věznici v Hradci Králové 2013	36

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Stav vězněných osob z let 1990, 1991	29
Tabulka 2 - Stav vězněných osob z roku 2013	30
Tabulka 3 - Úhrn odsouzených ve věznici v Hradci Králové z let 1990, 1991	35

Obsah

Úvod.....	10
1. Základní vymezení problematiky	11
1. 1 Pojetí bezpečnosti v podmínkách České republiky.....	11
1. 2 Bezpečnostní hrozba a riziko	12
1. 3 Subjekty zajišťující bezpečnost státu v České republice	13
1. 3. 1 Bezpečnostní sbory.....	14
2. Vězeňská služba České republiky.....	16
2. 1 Struktura věznic v České republice.....	17
2. 2 Výkon vazby	19
2. 3 Výkon trestu odnětí svobody	20
2. 4 Zabezpečovací detence.....	21
3. Amnestie a milost z pohledu ústavního práva	23
3. 1 Historie pojmu amnestie	24
3. 2 Právní úprava amnestie prezidenta republiky	25
3. 3 Novodobé prezidentské amnestie.....	26
3. 3. 1 Amnestie Václava Havla	26
3. 3. 2 Amnestie Václava Klause.....	27
4. Propuštění vězni na základě amnestijního rozhodnutí.....	29
4. 1 Vývoj obviněných a odsouzených osob v letech 1984-1991	30
4. 2 Vývoj obviněných a odsouzených v letech 2007-2014.....	31
5. Analýza věznic v Královéhradeckém kraji	34
5. 1 Vazební věznic v Hradci králové	34
5. 1. 1 Analýza věznic Hradec Králové	35
5. 2 Rozhovory se zaměstnanci vězeňské služby ČR	36
5. 2. 1 Administrativní a spisová pracovníce	36
5. 2. 2 Vrchní dozorce	38
6. Zhodnocení amnestijních rozhodnutí.....	41
6. 1 Návrh řešení amnestijního rozhodnutí	42
Závěr	43
Použitá literatura	45

Úvod

V současnosti je disputace o problematice amnestie v právním řádu České republiky velice aktuální. Své dočinění na této diskuzi mají především dvě velké amnestie, které se odehrály v naší novodobé historii. Jedná se o amnestie bývalých prezidentů Václava Havla a Václava Klause.

První část této práce je zaměřena na pojem bezpečnost a problematiku s ním související, do které řadíme sbory, členění a veškeré důležité oblasti vztahující se právě k tomuto pojmu. Těsné spojení oblasti bezpečnosti s Vězeňskou službou České republiky (dále jen „Vězeňská služba ČR“) tak umožňuje hlubší proniknutí do dané problematiky. Tento okruh informací je jakýmsi stěžejním vodítkem pro ucelení úvodní části bakalářské práce.

V následující části je podrobně rozebrána bezpečnostní organizace Vězeňské služby ČR a s ní také právní úpravy výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, které jsou charakteristickou náplní činnosti této instituce a určitým východiskem pro chtěnou problematiku amnestie.

Cílem této práce je analýza právní úpravy amnestie prezidenta republiky v českém právním řádu. Tomuto bodu je věnována třetí část práce. Zahrnuje oblasti historie amnestijních rozhodnutí, právní úpravy amnestie, ale především směřuje k výčtu dvou konkrétních prvků, jako jsou nejznámější a také ojedinělé amnestie bývalých prezidentů Václava Havla a Václava Klause.

Hodnocení dopadů amnestie na Vězeňskou službu ČR je podáno statistickými údaji v počtech odsouzených a obviněných na příslušná období. Tato sekce je určitým úvodem pro praktickou část, která je věnována Vazební věznici v Hradci Králové s přidruženým areálem Pouchov pro výkon trestu odnětí svobody. Součástí této kapitoly jsou také rozhovory se zaměstnanci vykonávajícími Vězeňskou službu ČR v tomto zařízení. Šetření bylo uskutečněno pro kvalitnější a lepší výsledek zhodnocení celkové problematiky, jenž ukončuje bakalářskou práci.

1. Základní vymezení problematiky

Klíčový pojem vztahující se k problematice vězeňství je bezpečnost. Hraje především důležitou roli v oblasti bezpečnostní terminologie. Často se pojem bezpečnost chápe jako stav eliminace veškerých bezpečnostních hrozeb na nejnižší možnou míru. V reálném prostředí však bezpečnost nedosahuje takové úrovně, kterou tento pojem vyznačuje. Přibližuje se pouze do ideálního stavu, který vede ke snížení možných rizik a hrozeb. (Danics, 2007)

Za počátek současné právní úpravy této problematiky můžeme považovat především konec 90. let 20. století, kdy byla bezpečnost zařazena do ústavního pořádku České republiky (dále jen „ČR“), tedy mezi právní předpisy s nejvyšší právní silou. Jedná se o přijetí Ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. V minulosti bylo pojetí bezpečnosti v právním řádu ČR nedostačujících rozměrů. Ustanovení z roku 1992 ve svém původním znění upravovalo pouze vyhlášení válečného stavu a určení prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil. Tato úprava však zdaleka nedostačovala na pokrytí pokrytí bezpečnosti. Stěžejním prvkem pro odstranění daného deficitu bylo přijetí Ústavního zákona o bezpečnosti. Ústavní zákon se vztahoval nejen na roli obrany svého státu, zachování jistoty v oblasti základních povinností, ale dal především možnost vzniku tehdy nových tzv. mimořádných stavů, které slouží v současné době pro vyhlášení krizových situací. Bezpečnost byla tak o krok blíže ke svému rozvoji. Do budoucna se tento ústavní rámec rozšířil o nové zákony a příslušné novelizace. (Kvasnička, 2004)

1. 1 Pojetí bezpečnosti v podmínkách České republiky

Předvídatelnost prostředí je v závislosti na okolní změny velice těžká. Hrozby jsou poháněny současnými moderními trendy, především v rámci rychlého šíření informací (zejména prostřednictvím médií), které často zapříčiní šíření i ze vzdálenějších oblastí, než je očekáváno. To má za následek objev hrozeb, které bychom nemuseli považovat za nebezpečné, nicméně tomu tak v mnohých případech není. V návaznosti na to jsou také reakce na nenadálé hrozby razantnějšího původu, zvyšují svoji efektivitu a včasné přípravy. (Ministerstvo zahraničních věcí, 2015)

Pro řešení problematiky bezpečnosti je důležité brát v potaz nejenom faktory vnější, ale především začít s bezpečností uvnitř daného státu čili bezpečností vnitřní. Ač protikladné názvosloví vypovídá o jejich dvojím pojetí, ve skutečnosti se tyto dvě odlišné strany prolínají.

Vnitřní bezpečnost tedy nelze označit za zcela přesný protipól bezpečnosti vnější. Vzniká zde jistá návaznost.

V případě vnitřní bezpečnosti jde o užší vztah k zachování a zajištění funkcí státu, ochraně a demokracii, která je především uvnitř územní jednotky. Vnitřní bezpečnost je reprezentací politiky, která se snaží nastolit mír, zabezpečit život občanů, svobody a zajistit základ lidské existence. Odpovědnost v oblasti vnitřní bezpečnosti spadá pouze pod vládu ČR. Vrcholný orgán moci výkonné je pod záštitou mnohých zákonů a její odpovědnost při zabezpečení celkové vnitřní bezpečnostní oblasti je nejdůležitější. Současná situace v ČR je názorovým příkladem pro vyznačení pojmu vnitřní bezpečnost. Zabezpečení státu je nyní na úrovni vyhlášení jedné z několika zbraní vnitřní bezpečnosti, jimiž jsou krizová opatření. Nouzový stav zabráňující celoplošnému šíření COVID-19 je právě jedním z nich. Veliké břímě odpovědnosti, které je pokládáno na ramena vlády v ČR tak podléhá zraku všech občanů a jejich výslovná nařízení musejí být pro účinnost vnitřní bezpečnosti respektována, jako je tomu v této chvíli.

Základní charakteristika státu je dle právního vymezení svrchovanost, nezávislost a nedotknutelnost státních hranic. Tyto stěžejní faktory jsou vloženy do rukou již zmíněné vnější bezpečnosti. Tou se také rozumí zajištění územní celistvosti a ochrany občanů. Vnější bezpečnost tak působí zejména zvenčí, má tedy užší vztah k hrozbám plynoucím zvenku a k ochraně vůči nim. Dominantní roly při výkonu této bezpečnosti hraje armáda. Hrozby však nemusí být vždy povahy vojenské, mohou se pohybovat v oblasti ekonomické či migrační vlny. Ať už bezpečnost vnitřní či vnější, obě vychází z jedné konkrétní činnosti a tou je eliminace možných hrozeb a rizik. V současné době je vnější bezpečnosti žádaná na vysoké úrovni. Uzavření hranic, které je spojováno s ochranou obyvatelstva před nákazou COVID-19 jde ruku v ruce s bezpečností vnitřní, která již byla zmíněna. Právě armáda ČR s pomocí Policie ČR jsou složkami střežící toto území. Úlohu plnící ochranu státu s pomocí vnitřní a vnější bezpečnosti přerušují negativní síly, jimiž jsou hrozby a rizika. (Souček, 2005)

1. 2 Bezpečnostní hrozba a riziko

Mezi hlavní pojmy související s bezpečností patří též hrozba a riziko. V současné době se těmito termíny zabývají některé právní předpisy či koncepční dokumenty, ale přesto v bezpečnostní problematice dochází k častému zaměňování. Oba odborné výrazy vyznačují problém,

překážku, která je pro společnost nežádoucí a vyvolá stav jistého nebezpečí. Jejich správné uchopení je však v bezpečnostní politice podstatné pro pochopení dané situace.

Hrozbou lze rozumět vnější negativní dopad, který narušuje chráněné zájmy a hodnoty daného území. Můžeme si jej představit také jako subjekt, jenž vyznačuje nebezpečné působení na zájem druhého odlišného subjektu. Jedná se tedy o záměrné jednání, které má pravděpodobnost vyústění v akci, např. terorismus. Hrozba je součástí množiny rizik, kdy z kvantitativní a kvalitativní části vystupuje z nižšího „stupně“ rizika. Míra velikosti takovéto hrozby je měřena svojí podstatou a působením. Pro nenarušení bezpečnostní linie jsou využívána opatření, které bývají odstupňována dle své intenzity. Všechny tyto definiční znaky vedou k myšlence, která poukazuje na záporné vlastnosti tohoto pojmu.

Riziko je jakýmsi předpokladem, že nastane z bezpečnostního pohledu nežádoucí událost. Je vždy podmnožinou konkrétní hrozby. Pro posouzení míry jednotlivých rizik lze využít tzv. analýzu rizik, jejíž hlavním bodem je připravenost vůči možným hrozbám. Tento pojem je tedy odvozený a vyjádřitelný pomocí statistické pravděpodobnosti. Geneze či pouhá možnost této skutečnosti dvou záporných koncepcí vyžaduje zakročení subjektů, které se zabývají oborem bezpečnosti. (Souček, 2005)

1. 3 Subjekty zajišťující bezpečnost státu v České republice

Subjektů, které jsou zapojeny do bezpečnostního systému ČR, je řada. Působení, kterému každý orgán této problematiky čelí je v jistých případech odlišný. Avšak jediným společným cílem, ke kterému tyto subjekty směřují, je bezpečnost státu. Toto zajištění probíhá při stavech určujících krizové situace, ale také v běžném stavu zajišťující základní funkce státu.

Hierarchie mezi jednotlivými orgány, která zde panuje, je koordinována centrální úrovní. Důležitým ukazatelem je vymezení okruhu působnosti, kterou daný orgán vyřizuje. Bezpečnostní systém ČR tak rozdělujeme na úrovně ústřední a územní. Ústředními orgány jsou Prezident republiky, Parlament, vláda a Bezpečnostní rada státu s ústředními správními úřady. Mezi územní pak řadíme subjekty krajské a obecní úrovně. Složky, které jsou všeobecně známé pro řešení problematiky bezpečnosti, nazýváme bezpečnostními sbory. (Souček, 2005)

1. 3. 1 Bezpečnostní sbory

Již zmíněný zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky upravuje ve svých základních ustanoveních velice důležité součásti naší společnosti. Týkají se především svrchovanosti a územní celistvosti ČR, zachování demokratického základu a ochrany života či majetku občanů ČR. Zajištění těchto hodnot spadá pod konkrétní subjekty, které se zabývají obecnými a speciálními úkoly bezpečnostního charakteru. Tato úloha je dle právní úpravy přidělena několika složkám, jimiž jsou ozbrojené síly, záchranné sbory, havarijní služby a ozbrojené bezpečnostní sbory. (Bezpečnostní informační služba, 2019)

a) Ozbrojené síly – Institut zachovávající obranu svého území, které je vymezené státními hranicemi. Jedná se o uspořádání veškerých vojenských i organizačních jednotek, jimiž jsou Armáda ČR, Hradní stáž a Vojenská kancelář prezidenta republiky. Posláním této ozbrojené síly je příprava a plánování obrany ČR proti napadení vnějšími antagonisty. Dbá povinnostem vyplývajících z mezinárodních smluvních závazků ČR, podílí se na humanitárních záchranných akcích a činnostech přispívajících ve prospěch mírového soužití. Doplnění této složky zabezpečuje branná povinnost. (Halásek, 2006)

b) Záchrané sbory – Mezi záchranné sbory bezpečnostního systému řadíme složky IZS, zejména pak Hasičskou záchrannou službu ČR, Báňskou záchrannou službu, Horskou záchrannou službu a Zdravotnickou záchrannou službu. Tyto složky jsou stěžejními instituty především při ochraně a bezpečnosti zdraví jedinců naší společnosti v mimořádných situacích. (Roudný, 2004)

c) Havarijní služby – Jedná se o speciální služby při výskytu mimořádných událostí. Řadíme sem např. komunální složky zajišťující odstraňování poruch vodovodního kanalizačního řádu, pohotovostní služby energetických závodů, odtahové služby či odstraňování poruch nebo havárií plynových rozvodů. Tyto doplňující služby IZS slouží pro okamžitou pomoc při naléhavé nečekané události. (Smetana, 2007)

d) Ozbrojené bezpečnostní sbory – Složky, které přísluší mezi ozbrojené bezpečnostní sbory jsou Policie ČR, Celní správa ČR a Vězeňská služba ČR. Jejich společným úkolem je bezpečnostní ochrana celospolečenských zájmů. (Ministerstvo vnitra ČR, 2019)

Policie ČR patří do orgánů vnitřní bezpečnosti v ČR. Posláním tohoto jednotného ozbrojeného bezpečnostního sboru je sloužit veřejnosti. Tento orgán je zřízen zákonem České národní rady z roku 1991. Chrání bezpečnost osob, majetek, veřejný pořádek a předchází tak trestné činnosti. Nadřízeným orgánem Policie ČR je ministerstvo vnitra, které utváří podmínky

pro chod policie a spolupráci s jinými správními orgány. Z Organizační ohledu ji tvoří policejní prezidium v čele s policejním prezidentem. Toto prezidium má za úkol řízení činnosti policie, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci těchto ředitelství. Krajská ředitelství, kterých zákon zřizuje je 14, jsou shodné s územními obvody krajů ČR. (Policie ČR, 2019)

Mezi dva základní úkoly Celní správy ČR patří regulace domácího trhu formou dohledu nad zbožím a kontrola tohoto zboží před ohrožením, které by mohlo způsobit újmu na životech nebo zdraví lidí, rostlin a zvířat. Činnostmi, kterými se taky tento orgán zabývá, je výběr spotřebních daní, ochrana fauny a flóry a ochrana práv duševního vlastnictví. Struktura Celní správy je dvoustupňového charakteru. Tvoří ji Generální ředitelství cel ČR a 15 celních úřadů, které jsou mu podřízeny. Odlišné svou organizační strukturou jsou pak celní úřady pro Liberecký kraj a Prahu Ruzyně. (Celní správa ČR, 2015)

Posledním vnitřním bezpečnostním sborem, který byl již zmíněn je Vězeňská služba ČR. Specifikaci této instituce a jejího rozčlenění uvádí následující kapitola bakalářské práce.

2. Vězeňská služba České republiky

Vězeňskou službu ČR tedy začleňujeme mezi ozbrojené bezpečnostní sbory. Stěžejní právní předpis upravující tuto problematiku je zákon vytvořený Českou národní radou z roku 1992, zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážce České republiky. Přispívá k ochraně pořádku a bezpečnosti při výkonu své činnosti v oblasti soudnictví, státního zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Při výkonu své činnosti dohlíží na stanovený pořádek a kázeň. Tato instituce je samostatnou složkou, která je považována za účetní jednotku nakládající se svým vlastním rozpočtem.

Vězeňská služba ČR čelí především plnění výkonu vazby, zabezpečování detenčních ústavů a výkon trestu odnětí svobody. Škála úloh této instituce je značně mnohotvárná. Náplň povinností je zaměřena na správu orgánů, střežení věznic a detenčních ústavů, plnění povinností vyplývajících z vyhlášek mezinárodních smluv, předvedení a eskort vězněných osob či povinností spadající pod úpravu zvláštních právních předpisů. (Česko, 1992)

Práce ve Vězeňské službě ČR je profesí se zvýšenou psychickou a fyzickou náročností. Každodenní činnost u tohoto orgánu je spojena s mimořádnými událostmi, jako jsou například napadení příslušníka, pokus o útěk apod. Úkoly svěřené Vězeňské službě ČR nenáleží pouze do úseku spojeného s pojmem bezpečnost. Vězeňská služba ČR je ze zákona povinna zajišťovat výzkum v oboru penologie, jehož výsledky následně aplikuje v praxi. Patří sem také činnosti jako vedení evidence osob ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a trestu odnětí svobody. Dále poskytuje pro zadržené osoby zdravotní péči ve svých vlastních zdravotnických střediscích. Její služby jsou poskytovány v rozsahu platného oprávnění, jež udělilo ministerstvo spravedlnosti. Zdravotní služby, které jsou vykonávány nad rozsah služeb v tomto oprávnění, zabezpečují mimovězeňští poskytovatelé zdravotních služeb. V každé jednotlivé věznici se nachází praktický lékař. Ve většině věznicích nalezneme stomatologické oddělení a ve vybraných Vazebních věznicích navíc poskytnutí lůžkové péče. Odborné zdravotní služby jsou poskytovány v souvislosti s potřebami Vězeňské služby ČR. Důležitá je v první řadě jejich dostupnost a možnost personálního zabezpečení jednotlivých zdravotnických odborností v rámci legislativního vymezení. Klientela ve zdravotnictví tohoto typu zahrnuje osoby ve výkonu vazby, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osoby ve výkonu zabezpečovací detence. Služba je poskytována kromě těchto osob také příslušníkům a civilním zaměstnancům Vězeňské služby ČR. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Výjimkou také není poskytnutí vzdělání pro příslušníky své instituce, zaměstnance Vězeňské služby, osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Úroveň vzdělání pro zaměstnance a příslušníky Vězeňské služby zabezpečuje Akademie Vězeňské služby ČR. Základem je odborná příprava, která je zajišťována pro všechny nové zaměstnance přijaté do pracovního či služebního poměru. Člení se do určitých klasifikací dle působnosti svého vymezení. Organizační jednotkou pro vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody je Střední odborné učiliště. Skýtá vzdělávací aktivity v podobě učebních oborů a kurzů, které lze po dobu výkonu svého trestu navštěvovat. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Doplňujícími neméně důležitými funkcemi v oblasti Vězeňské služby ČR je vyšetřování při odhalování trestných činů spáchaných osobami ve výkonu trestu. Tato oblast se však netýká pouze vězněných osob. Společně s Generální inspekcí bezpečnostních sborů provádí speciální odbor přezkoumání trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby. Pomáhají tak k odhalování, a především předchází nekalé činnosti. (Tvrdá, 2018)

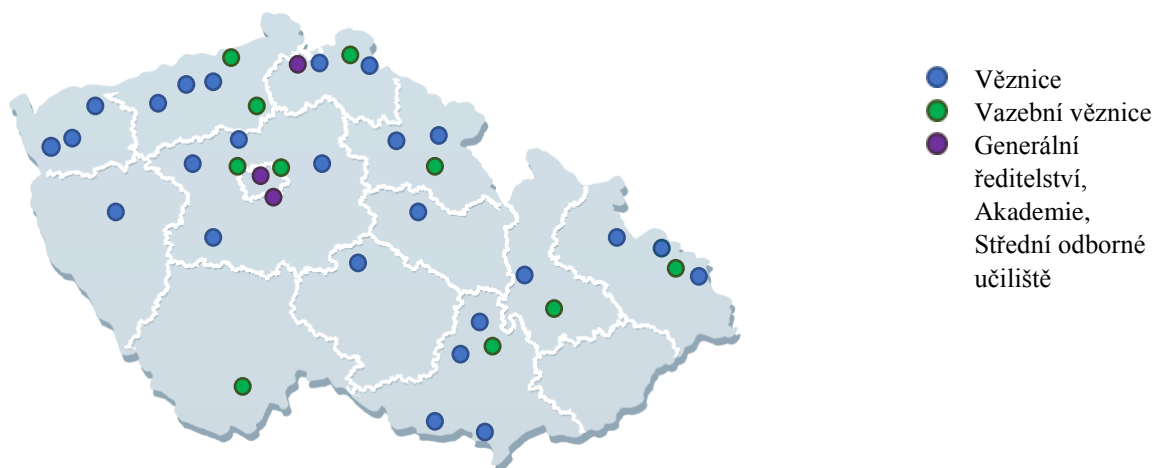
Vězeňská služba ČR je velmi rozsáhlou složkou zahrnující 30 organizačních jednotek. Konkrétní fragmentaci této složky uvádí následující část kapitoly.

2. 1 Struktura věznic v České republice

Vrchní pozici struktury organizace pro oblast vězeňství zaujímá ve funkci nadřízeného orgánu Ministerstvo spravedlnosti. Dohlíží na výkon státní správy, provádí kontrolu dodržování právních předpisů a je zodpovědné za řádné podmínky pro výkon činnosti Vězeňské služby ČR.

Hlavním orgánem pro Vězeňskou službu ČR je Generální ředitelství ČR, které je dále členěné do jednotlivých oborů a samostatných úseků. Tomuto orgánu podléhá veškeré řízení, metodická činnost, kontrola či organizace Vězeňské služby ČR. V čele s generálním ředitelem, jehož jmenuje ministr spravedlnosti, plní instituce hromadné úkoly organizačních jednotek Vězeňské služby ČR. V gesci generálního ředitele je odpovědnost za činnost této služby, jenž je přislíbena ministrovi spravedlnosti. (Česko, 1992)

V ČR je rozmístěno dohromady 35 věznic, z nichž má každá svého ředitele. Tyto věznice obstarává více než jedenáct tisíc zaměstnanců. Centrální správu však vykonává již zmíněné Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. Mezi již zmíněné organizační jednotky Vězeňské služby patří také vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence.

Obrázek 1 - Rozmístění organizačních jednotek

Zdroj: vlastní zpracování na základě informací z webu Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR

Trestné řízení je podrobena institutu vazby, kterou zabezpečují vazební věznice. Tento institut je považován za mimořádné opatření na základě stanovených důkazů během řízení. Pokud nebyla pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyřčena vina, nelze považovat dotyčného jedince za vinného, právem obviněného. Místem výkonu vazby jsou vazební věznice či zvláštní oddělení věznic, kde se tento jedinec ocitává po nezbytně nutnou dobu během daného trestního řízení. Příkaz o vzetí obviněného do vazby může na základě písemného rozhodnutí učinit pouze soud. Účelem tohoto zařízení je zabránit obviněnému v maření důkazního šetření, vyhýbání se trestného řízení, dokonání současné trestné činnosti či páčání další. Ve vězeňské službě je zřízeno celkem 10 vazebních věznic. (Jelínek, 2011)

Rozdělení zbylých 25 věznic je rozděleno dle současné novely zákona č. 58/2017 Sb., do dvou druhů. Pro výkon trestu odnětí svobody rozlišujeme věznice se zvýšenou ostrahou a věznice s ostrahou. Rozdělení stupně ostrahy závisí především na systému tří oddělení, které jsou rozdílné svým zabezpečením. Stupně, které jsou zde stanoveny značí nízké, střední a vysoké zabezpečení. Hodnotí se pomocí míry vnitřních a vnějších rizik. Vnitřní riziko se zaměřuje primárně na prostředí bezpečnosti, zda je odsouzený během výkonu svého trestu považován za nebezpečného k povaze jeho trestné činnosti, přihlédnutí k předchozímu výkonu

trestu a hrozby útěku daného vězně. Vnějším rizikem pak označujeme míru nebezpečnosti pro společnost, zde se také přihlíží na skutečnost, zda odsouzený byl již ve výkonu trestu. Rozdílný je však pohled na trestnou činnost, které se vězeň dopustil. Podle povahy a formy trestu, který mu byl udělen je vyhodnocena míra stupně zabezpečení. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik provádí odborná komise, ve které zauímají místo specialisté pracující s pachateli trestných činů ať už z pohledu sociálního z řad pedagogů, sociálních pracovníků nebo vedoucích oddělení spojených s výkonem vazby či výkonem trestu. Tyto pracovníci mohou následně spolupůsobit při výkonu vazby nebo se podílet na zajištění léčby obviněného. Hranice počtu odborné komise je určena minimální hodnotou pěti členů. Členové jsou jmenováni ministrem spravedlnosti na návrh ředitele věznice. Svoji činnost smí vykonávat na základě volby opakovaně. O přímém umístění budoucího vězně rozhodne ve veřejném zasedání soud, v jehož působnosti se test odnětí svobody vykonává. Určení jednotlivých vězeňských oddělení spadá pod gesci ředitele věznice, který přihlédne k doporučení již zmíněné odborné komise. (Česko, 2017)

Terapeutické a výchovné působení na osoby ve výkonu zabezpečovací detence je níže blíže specifikováno. Členění věznic vyžaduje rozpoznání výkonu vazby od výkonu trestu.

2. 2 Výkon vazby

Výkon vazby se od podstaty výkonu trestu odnětí svobody liší hned několika podstatnými znaky. Právní úprava této problematiky je upravena v zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. V českém právním řádu platí následující pravidlo presumpce neviny. Dokud není vyslovena pravomocným soudním rozhodnutím vina, nelze hledět na obviněného pozicí viníka. Tento fakt je uplatňován také v případě výkonu vazby jako institutu trestního řízení. Pokud soud neučinil pravomocný odsuzující rozsudek, nelze hledět na osobu ve výkonu vazby jako na vinou. Nejedná se o formu trestu, ale pro tohoto jedince však platí jistá omezení. Vztahují se především k zachování bezpečnosti a vnitřního pořádku. Orgán, jenž vykonává činnost ostrahy obviněných a dalších úkolů vyplývajících z institutu výkonu vazby, je Vězeňská služba ČR. Místem výkonu vazby pak označujeme vazební věznice nebo věznice se zvláštním oddělením. (Jelínek, 2011)

Předpokladem pro účelný výkon vazby je především profesionální přístup zaměstnanců této instituce. Nepřichází v úvahu, aby byl obviněný vystavován jakékoli formě tenze. Vnitřní prostředí tak musí být bez jakéhokoliv fyzického či psychického nátlaku. Tyto lidské hodnoty

upravuje Vyhláška Ministerstva spravedlnosti 109/1994 Sb., kterou je vydaný řád výkonu vazby. Na základě této vyhlášky tak mohou obvinění zasílat stížnosti či žádosti k uplatnění svých práv. (Česko, 1994)

Do výkonu vazby se obviněný nedostane z důvodu převýchovy, ale za účelem, který je uveden v trestním řádě:

- uprchnutí či skrytí, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu samotnému – tzv. vazba útěková
- působení na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, či jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání – tzv. koluzní vazba
- opakování trestné činnosti, pro niž je stíhán nebo její dokonání či výkon již připraveného trestného činu. – tzv. předstížná vazba

Ve vazbě probíhá podrobení jen těm omezením, která souvisí se splněním účelu vazby. (Jelínek, 2011)

2. 3 Výkon trestu odnětí svobody

Trest odnětí svobody je jedním z trestněprávních sankcí vydávaných prostřednictvím rozhodnutí soudu, na jehož základě ukládá pachateli trestného činu omezení osobních práv. Svým výchovným působením napomáhá ke změně chování, které především vyžaduje snižování nebezpečné recidivy kriminálního chování daného pachatele. Důležitým faktorem je působení na odsouzené v rámci společenského žití. Vězeň musí být schopen následného intaktního začlenění do společnosti. Výkon trestu odnětí svobody nemůže být vykonáváno takovým způsobem, který by nerespektoval důstojnost osobnosti odsouzeného, Hlavním účelem tohoto trestu je ochrana společnosti před nepatřičným trestním chováním daného pachatele. Výkon trestu je právně upraven v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody jsou střeženy Vězeňskou službou ČR, která plní výkon své činnosti dle příslušných právních předpisů. Již zmíněná vhodná zařízení pro pachatele trestných činů, odsouzených k výkonu trestu, jsou věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou. Ve věznicích s ostrahou jsou odsouzení pod nepřetržitým dohledem a jejich pohyb je organizován zaměstnanci Vězeňské služby ČR. V tomto zařízení jsou povoleny návštěvy, avšak zcela pod záštitou přísných pravidel. U věznic se zvýšenou ostrahou je pohyb odsouzených také čistě organizován, vše je nicméně bráno s vyšší intenzitou omezení

odsouzených. Zařazení, které určuje zpravidla soud, záleží na trestné činnosti, která byla pachatelem vykonána. Do věznic s ostrahou jsou posíláni pachatelé, jenž nesplňují podmínky určující zařazení do věznic se zvýšenou ostrahou. Do druhého typu věznic jsou zařazeni vězni, kterým soud udělil tyto rozhodnutí:

- výjimečný trest
- trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny
- zvlášť závažný zločin
- trest odnětí svobody nejméně osm let
- úmyslný trestný čin s útekem či pokusem o útěk z vazby, výkonu trestu či výkonu zabezpečovací detence
- trest odnětí svobody na doživotí

Odsouzeného lze při výkonu trestu zařadit do věznic jiného typu. Rozhodujícími faktory, které zde působí, jsou především chování a plnění povinností odsouzeného. Na základě těchto kritérií je možné udělit mírnější či přísnější zařazení. Doba výkonu trestu odnětí svobody se u každého případu liší, může být uložena na doživotí nebo se ve výjimečných případech může jednat o tresty uložené v rozmezí několika let. (Jelínek, 2011)

2. 4 Zabezpečovací detence

Výkon zabezpečovací detence je v ČR realizován ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno a Opavské věznici. Tyto dva orgány zajišťují, v souladu s patřičnými právními předpisy, terapeutické a výchovné působení na osoby vy výkonu zabezpečovací detence (dále jen „chovance“). Institut zabezpečovací detence je vykonáván se zvláštní ostrahou. Probíhají zde léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické či rehabilitační činnostní programy. Pro pravomocně odsouzené osoby do tohoto typu zařízení platí z velké části stejná pravidla jako pro odsouzené v jiných typech věznic, mají také stejná práva s výhradou zdravotního stavu. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Zajištění výkonu zabezpečovací detence je pod záštitou ředitele daného ústavu. Oprávnění, která spadají do gesce ředitele tohoto ústavu jsou vydávání pokynů pro chod této organizace a z mnoha jiných také stanovení vnitřního řádu na základě souhlasu generálního ředitele Vězeňské služby ČR. Tento řád musí být přístupný všem chovancům a zaměstnancům daného ústavu. Společně s ředitelem působí v této instituci řada odborníků, jimiž jsou psychologové,

speciální pedagogové a jiní zaměstnanci, kteří mají na starost údržbu celého chodu. Dozor, jenž je vykonáván nad chovanci, je úkolem Vězeňské služby ČR. (Česko, 2008)

Diametrálním rozdílem je zacházení s mladistvými a mladými dospělými. Tato nejplastičtější a nejovlivnitelnější skupina mladých lidí je nejčastěji posílána do již zmíněného VVaÚpVZD Brno. Obvinění jsou sem posíláni za krádeže, loupeže, ale i za vážnější zločiny jako jsou např. vraždy. Účelem odlišného zacházení s touto skupinou si klade za cíl kvalitnější začlenění do společnosti, která je čeká po vykonání trestu. Vystavení odsouzených k důležitým úkonům, které jsou pro běžného mladistvého člověka samozřejmostí, jako jsou např. návyk trávení volného času beztrestnou činností, vlastní rozhodování či soběstačnost jsou v tomto zařízení bodem Programu zacházení s mladistvými vězni z roku 1994. (Vězeňská služba ČR, 2019)

Výkon trestu odnětí svobody či výkon vazby je po několika generacích doprovázen možností zproštění viny ať už v plné podobě ojedinělých případů milosti či částečné pod záštitou amnestie.

3. Amnestie a milost z pohledu ústavního práva

Udělování amnestií a milostí padlo bez výjimky u všech našich prezidentů. Jedná se o odlišné instituty na základě míry dopadu na existující subjekty. Právní úprava těchto pojmů je zakotvena v Ústavě ČR. Podrobnosti o této problematice neobsahuje pouze ona, ale také trestní řád ČR, jenž vymezuje základní rámeček právního okruhu. Amnestie má v českých zemích dlouhodobou a bohatou tradici, vždy se zde amnestie spojovala především s rozhodnutím hlavy státu. (Česko, 1992)

Pojem amnestie je řeckého původu. Slovo *amnésia* dalo podklad pro vytvoření pojmu amnestie. Význam slova chápeme jako prominutí, ale v doslovném překladu má význam ztráty paměti, nepaměť. Pojmem amnestie značíme hromadné úplné nebo částečné prominutí trestu. Jedná se o normativní správní akt vyznačující bližší okruh osob, na něž byla uvalena. Nemá ovšem tendenci rušit rozsudek, který byl vydán ani odpovědnost odsouzeného za způsobenou škodu. V současné době je k platnosti tohoto udělení za potřeby kontrasignace předsedy vlády či pověřeného člena. Zpětně do minulosti však nebyl spolupodpis vždy součástí udělení amnestie. Milost má na rozdíl od amnestie individuální charakter. Udělení je podmíněno osobní žádostí, která byla zaslána zpravidla samotným odsouzeným nebo jeho rodinnými příslušníky. Oduštění trestu tak závisí na vyslyšení prosby, které má ve své pravomoci pouze prezident republiky. (Syrůček, 2018)

Formy, které v případě amnestie a milosti mohou nastat, rozčleňujeme na agraciaci, abolicí a rehabilitaci. Zvolená forma určí, v jaké fázi trestního řízení se projevuje a jaký účinek způsobí. Podoby, které jsou obsaženy v rozhodnutí, mohou být v kombinaci, což je pro amnestii typickou vlastností. První, z již zmíněných, je agraciace, která vyznačuje prominutí již pravomocně uloženého trestu. Může prominout celý trest nebo jeho zbytek. Vždy se jedná o nevykonaný trest nebo jeho část, kde následuje odpuštění či zmírnění trestu. Tento fakt se však nevztahuje na následky. Agraciaci také nelze vztahovat na ochranná opatření. Abolice je termín, který značí milost ve smyslu nezahájení či nepokračování v trestním řízení. Jinými slovy trestní řízení nebylo vůbec zahájeno či na základě této formy amnestie přerušeno a následně se v něm nepokračovalo. Takzvaná rehabilitace je amnestií nejméně frekventovanou. Odsouzenému je nejen udělena milost, ale stává se osobou bezúhonnou. Z pohledu rejstříku trestů je tedy tato osoba naprosto nedotknuta. (Epravo, 1999)

3. 1 Historie pojmu amnestie

Kořeny právní úpravy této problematiky sahají daleko do naší minulosti. Právní pojem amnestie se objevuje již v počátcích existence práva. Časově se tedy objevuje již v době, kdy začaly vznikat první státní útvary a lidé začali rozlišovat náboženství a teologii od práva a právní vědy. Regulace lidského jednání se posunula na vyšší úroveň v rámci užívání právních norem a rozlišovala zásady pro příkaz, zákaz či dovolení. (Souša, 2019)

Amnestijní rozhodnutí, které lze považovat za nejstarší, je zaznamenáno na Stéle vyhnanců v Karnaku. Toto rozhodnutí je značeno projevem, který byl vyřčen lidmi. Dříve byla amnestie „poskytnuta“ výhradně bohy. Užití pojmu amnestie je historicky zaznamenáno před dobami faraonů, a to ve 2. století př. n. l. ve starověkém Řecku. Už v dávných dobách byla amnestie používána zejména při příležitostech, jako byli sňatky, korunovace, důležitá shromáždění nebo náboženské svátky. Vždy se jednalo o výlučnou pravomoc nejvýše postavených činitelů, později pak tato pravomoc přešla na zákonodárny sbor. (Souša, 2019)

České země patří ke státům s dlouholetou amnestijní tradicí. První amnestie od vzniku republiky byla učiněna již roku 1918. Nařízením Národního výboru československého státu ze dne 5. listopadu 1918 uskutečnilo amnestii pro odčinění nespravedlnosti bývalé rakouské justice a také následkům, které se vztahovali k válečným poměrům. Opuštěné byli tresty, které jsou dnes považovány za lidskost nebo nerozvážnost. Patřili sem tresty jako urážka Veličenstva, nadřizování zběhovi, účastnění se na tajných společnostech, nebo také vzbuření či vyzvědačství. (Česko, 1918)

Další státníci, kteří se zapsali vydáním amnestijních rozhodnutí, byli Tomáš Garrigue Masaryk v roce 1928 pro odsouzené s trestným činem urážky prezidenta republiky, Edvard Beneš v roce 1941 pro očištění osob odsouzených v souvislosti s československou brannou povinností. Amnestie také nechyběli při příležitostech jako byly osvobození republiky či vznik samostatného státu. (Syrůček, 2018)

Větší amnestii učinil roku 1989 Gustav Husák, jeho odůvodnění plynulo v souvislosti s demokratizací, která probíhala ve společnosti. Tímto byli prominuty trestné činy vniknutí na území republiky, nenastoupení služby v ozbrojených silách nebo pozastaveno stíhání hanobení republiky či její podvracení. (Česko, 1989)

V současnosti je amnestie vnímána z pohledu závazného normativního aktu, prerogativem hlavy státu či rozhodnutím moci výkonné. Jedná se o výkon státní suverenity.

3. 2 Právní úprava amnestie prezidenta republiky

V českém právním řádu zanechává amnestie stopu nejen v pramenech trestního hmotného, ale také procesního práva. Dotýká se ovšem také několika dalších právních oblastí, jako je zejména právo ústavní, ale také mimoprávních oborů jako jsou např.: penologie, viktimologie a etika

Již zmíněnými právními prameny, které upravují amnestii prezidenta republiky, jsou Ústava ČR a Trestní řád ČR. Ústava ČR stručně vymezuje amnestie a milosti jakou součást pravomoci prezidenta republiky. V ustanovení článku 62 písm. g) je zakotveno právo prezidenta republiky udělovat milost, jenž souvisí s odpuštěním a zmírněním trestu, který byl uložen trestními soudy. Článek 63 písm. k) potom zmocňuje prezidenta republiky k vyhlášení amnestie. Tato pravomoc nejde přenést na žádnou jinou osobu či instituci. Na rozdíl od milosti, která již byla zmiňována, není institut amnestie stanoven tak, aby vyplynulo, co se amnestií myslí. Výklad ovšem zahrnuje termíny agraciace, abolice a rehabilitace. (Česko, 1992)

Trestní řád ČR je z pohledu právní úpravy oproti Ústavě ČR rozsáhlejší. V části čtvrté, hlavě třinácté jsou zakotveny některé úkony související s trestním řízením. Tyto úkony se týkají udělení milosti a použití amnestie. Alinea paragrafů, která je zde vyznačena, hovoří zprvu o určení amnestie jako prezidentské pravomoci. Patří sem také rozhodnutí o osudu trestně odsouzených osob, zda a v jakém měřítku jsou účastněny na amnestii. Orgán, jenž učiní takovéto rozhodnutí je soud, který rozhodl v prvním stupni. Byla-li osoba již odsouzena, toto rozhodnutí činí soud, v jehož obvodu se trest vykonává. Následné právní úpravy poukazují na rozhodnutí o změně výměry trestu. (Jelínek, 2011)

Skutečnost, že se amnestie dotýká obou právních odvětví v podobě procesního a hmotného práva, vnucuje myšlenku, že u amnestie nemůžeme zcela přesně určit, zda se jedná o institut procesněprávní či hmotněprávní. Již vysvětlené termíny amnestie agraciace, rehabilitace a abolice se tak rozdělují do dvou kategorií. Instituty agraciace a rehabilitace se považují za hmotněprávní v důsledku svého následného zániku práva na výkon trestu. Kam však zařadit abolici už je spornou záležitostí. (Šamál, 2013)

Dalšími právními předpisy, kde lze amnestii prezidenta republiky nalézt jsou samostatná rozhodnutí prezidentů republiky. Pro účely této práce jsou rozhodujícími právními normami dvě základní a to rozhodnutí č. 01/c1/1990 Sb., Rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky o amnestii ze dne 1. ledna 1990 a rozhodnutí č. 1/2013 Sb., Rozhodnutí

prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013. Naplnění těchto dvou amnestijních rozhodnutí byla rozdílná. (Česko, 1990, 2013)

3. 3 Novodobé prezidentské amnestie

Statistiky udělení amnestijního rozhodnutí se u jednotlivých hlav státu lišily. Jak již bylo zmíněno, ve většině případů byla amnestie udělována ve spojitosti se státními svátky či významnou událostí, a i v současné době tomu není jinak. Snad nejvíce nejenom mediálně, ale také podvědomě rozšířenými amnestiemi ve společnosti se stala rozhodnutí bývalých státníků Václava Havla a Václava Klause. Obě tato rozhodnutí měla své odpůrce, ale také příznivce. Zastánci vyřčení „aktu smíření“ byli přesvědčeni o jakési nové šanci, která by měla platit i pro ty, kteří si ji objektivně nezaslouží. Korektiv pro trestní právo tak reguloval pro některé jedince nadužívání trestu odnětí svobody. Na druhé straně však je veliké množství argumentů, které směřují proti amnestii a také udělení milostí. Dle určitých názorů tyto rozhodnutí všeobecně nepodtrhují základní zásady *nullum crimen a nulla poena sine lege*. (Syrůček, 2018)

Příčinou uvážení těchto dvou novodobých amnestií je osobní zájem na hlubší poznání této problematiky. V mnohých tvrzeních veřejného mínění jsou považovány za své protikladné strany. Tento fakt mne dovedl k myšlence uskutečnit závěrečné rozhodnutí.

3. 3. 1 Amnestie Václava Havla

Václav Havel byl významnou osobností nejen v pozici prezidentského křesla, které mu patřilo v období Československé republiky (dále jen „ČSR“) v letech 1989-1992, ale také ČR až do roku 2003. Patřil k jednomu z nejpozoruhodnějších politiků minulého století. Za své činy si s sebou v dobách ČSR nesl také veliké břímě kritiky.

Jméno Václava Havla sehrálo přední roli při odstraňování jedné z nejsvůdnějších utopií všech dob. Tato jedinečná osobnost stála v čele jedné z nejdramatičtějších společenských proměn, které se odehrály v moderních českých a evropských dějinách. Kritické úvahy posunuly Václava Havla mezi jednoho z iniciátorů Charty 77, zakladatele VONS nebo do pozice prezidenta republiky. Nástup se slovy „*Předpokládám, že jste mě nenavrhli do tohoto úřadu proto, abych Vám i já lhal.*“ byl jednoduchým výstižným znakem jeho charakteru. (Životopis VH, 2017)

Jedno z prvních a nejproblematictějších rozhodnutí, které Václav Havel učinil, bylo pro veřejnost vyhlášení neobyčejně široce pojaté amnestie. Spolu s politickými vězni byli také propuštěni zločinci, kteří v mnohých případech pokračovali ve své trestné činnosti. V tomto případě tak neunikl veliké kritice za svoji benevolenci. Veřejnost zcela odsoudila jeho počin, byť byl v celku z pochopitelného důvodu. Tehdejší režim uvěznil Václava Havla v úhrnu pět let za mřížemi, a heslo, kterým se tento muž řídil bylo jasné: „*Nejsem jako oni!*“. Amnestii v té době mohl udělit bez jakékoliv kontrasignace. Propuštěno bylo několik tisíc odsouzených. Kromě těchto propuštěných byla také pozastavena řada trestních stíhání a mnoho jich bylo odloženo.

Po zvolení do prezidentského křesla ČR vyhlásil v únoru 1993 amnestii, která proběhla v nižších počtech. Tato amnestie byla vyhlášena s kontrasignací předsedy vlády, který nesl tíhu odpovědnosti za tuto amnestii. Týkala se především odsouzených za přečiny a trestné činy související s nedovoleným ozbrojováním. Účinek této amnestie byl podmíněný dobrovolným odevzdáním své zbraně. (Syrůček, 2018)

3. 3. 2 Amnestie Václava Klause

Václav Klaus patří již od počátku devadesátých let k vrcholným politikům. Vedl resort financí a byl i předsedou vlády. Jeho politické angažmá přineslo celou řadu kontroverzí, ale zároveň stál u většiny transformačních tendencí nové demokracie. Jeho politika byla zaměřena primárně na proces privatizace, restituce a stabilizace celého systému včetně rozdělení tehdejší ČSR. (Klaus, 2003)

Ve spojitosti s udělováním amnestií byl Václav Klaus podstatně méně aktivní. Amnestii se rozhodl udělit až na konci svého mandátu na počátku roku 2013. Platila hned pro několik kategorií odsouzených:

- dvouleté, roční a kratší nepodmínečné tresty
- osoby, které nikoho nezabily, vážně nezranily
- odsouzení starší 75 let s uloženým trestem nepřevyšující 10 let.

Nejvíce kontroverzní byla druhá část této amnestie, která pozastavila trestní stíhání delší 8 let v případech, kdy trest nepřekročí hranici 10 let. Amnestijní rozhodnutí se tak vztahovalo především na korupčních záležitosti a kauzy závažné hospodářské kriminality. Ukončena byla především řada případů, jenž se protahovala z důvodů složitého důkazního řízení

Tato amnestie byla Klausovou jedinou amnestií, kterou za svůj pobyt na Hradě udělil a prominula tak více než sto tisíc trestů, z velké části podmíněných. Nikterak slavnou se však nestala, byla označena za „*neuvěřitelný diletantismus*“ a následovala ji ústavní žaloba za velezradu, podaná vrchní komorou parlamentu ČR. Ani u veřejnosti neshledala pozitivní ohlas. Mnozí lidé ji začali označovat za amnestii „*propuštění kamarádů*“. (Syrůček, 2018)

4. Propuštění vězňů na základě amnestijního rozhodnutí

Celorepublikové šetření v počtu propuštěných vězňů je vsutku význačných rozměrů. Jedna ze tří amnestií Václava Havla, která je níže specifikovaná, byla největší a nejrozsáhlejší amnestií za několik let. Nemá tak v historii vězeňství žádné obdoby. Výsledky statistického šetření v případě propuštěných vězňů, na které se amnestie z roku 1990 vztahovala, jsou vysokého rozměru. Dotkla se téměř všech odsouzených.

Počty osob obviněných, na něž se amnestie Václava Havla vztahovala, byli nižší než u osob odsouzených. Dosahovaly přibližně 1.000 osob. Vše tak na základě kritéria odvozeného od trestní sazby. Na svobodu byli propuštěni ti, kteří byli obviněni pro úmyslný trestní čin se sazbou do 3 let nebo pro nedbalostní trestný čin se sazbou do 5 let.

Amnestie k 1. 1. 1990 zahrnovala případy odsouzených, jimž byl uložen trest do 2 let za úmyslný trestný čin nebo trest do 3 let za nedbalostní trestný čin. Delší tresty, které se týkaly odsouzených s úmyslným trestným činem, byli na základě tohoto rozhodnutí umírněny o jednu třetinu. U nedbalostních trestních činů byla doba zkrácena až o celou polovinu. Nárůst propuštěných s uloženým trestem horní hranice 3 let byl značně vysoký. Příčinou tohoto faktu, bylo zaplnění věznic odsouzenými, kteří splňovali podmínku do hranice 3 let, což zapříčinilo následné propuštění tří čtvrtin všech odsouzených, v přepočtu zhruba na 15.000 osob. V důsledku toho pak byli v roce 1990 zrušeny ústavy pro výkon trestu odnětí svobody Mladá Boleslav, Libkovice, Minkovice a Žaclěř. (Vězeňská služba ČR, 1990, 1991)

Stav vězňů	Stav k 1. 1. 1990	Stav k 1. 1. 1991
Osoby obviněné	2 537	4 172
Osoby odsouzené	19 828	4 059

Tabulka 1 - Stav vězňů z let 1990, 1991

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistiky výkonu trestu Vězeňské služby z let 1990, 1991

Celorepublikové statistické šetření propuštěných vězňů v rámci amnestie prezidenta Václava Klause byli zaznamenány v nižších počtech než z roku 1990 u Václava Havla. Tato amnestie byla vyhlášena při příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky v roce 2013. Její diametrálnost lze nalézt u stanovení podmínky. Osoba, jenž byl trest prominut, se nesměla dopustit trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení. K této

amnestii je dochována vyšší část statistických údajů. Avšak odlišnost od předchozích porovnávaných statistických údajů z let 1990 a 1991, které byly tvořeny vždy k 1. 1. příslušného roku, je tvorba druhého údaje statistik posunuta o den vpřed čili ke konci téhož roku. (Statistická ročenka, 2013)

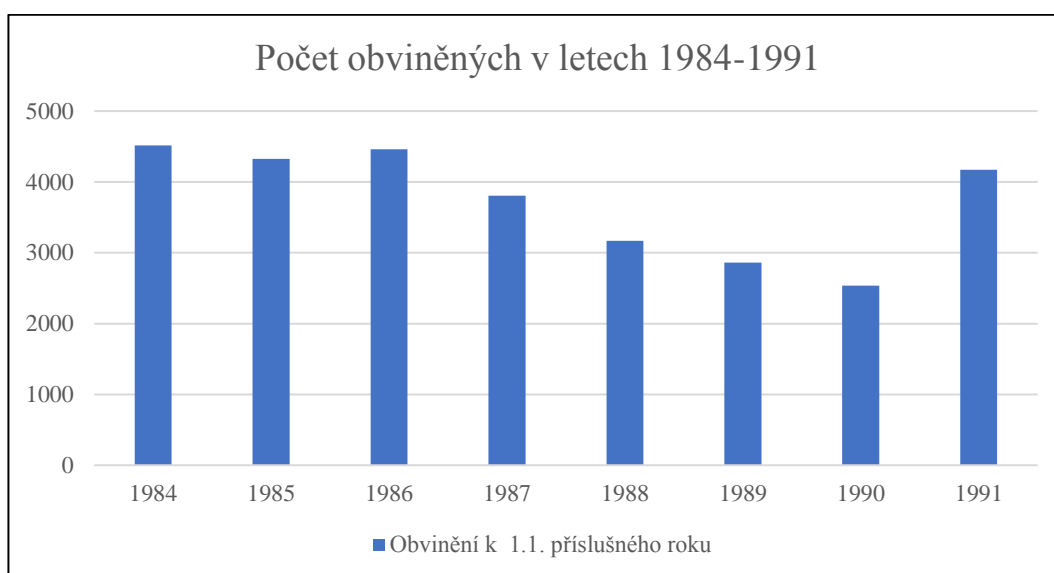
Stav vězňů	Stav k 1. 1. 2013	Stav k 31. 12.2013
Osoby obviněné	2 186	2 315
Osoby odsouzené	20 420	14 303

Tabulka 2 - Stav vězňů z roku 2013

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistické ročenky Vězeňské služby ČR z roku 2013

4.1 Vývoj obviněných a odsouzených osob v letech 1984-1991

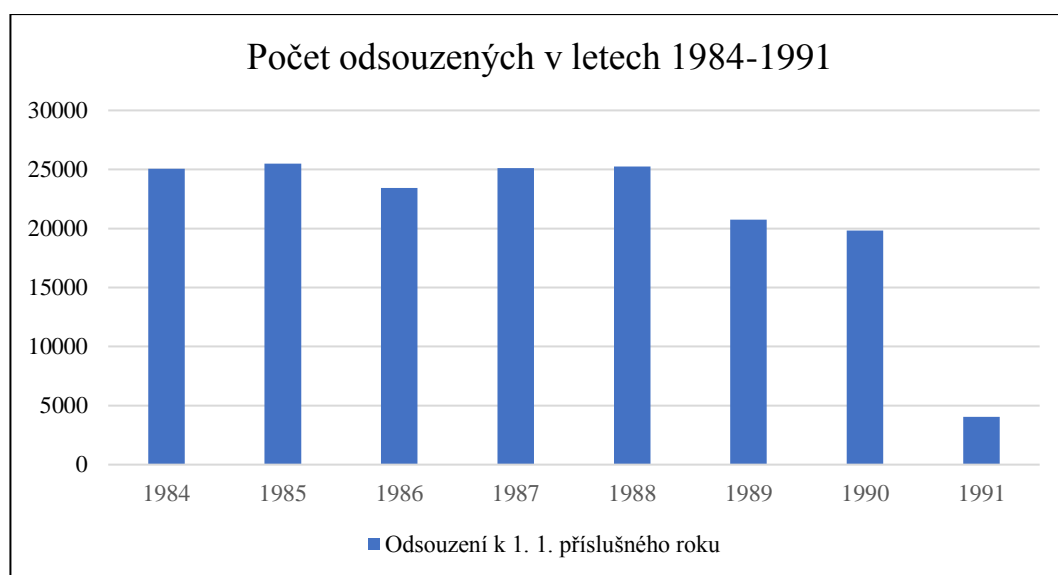
V případě obviněných se číselné hodnoty v letech 1984-1990 pohybovali v rámci klesající přímky. Snižování počtu obviněných trvalo včetně roku 1990, kdy na základě amnestijního rozhodnutí prezidenta Václava Havla bylo propuštěno 1.178 osob. Stav obviněných k 1. 2. 1990 tedy činil pouhých 1.359 osob. Amnestie však následně vedla k vysokému nárůstu počtu obviněných k 1. 1. 1991. Počty obviněných vzrostli téměř trojnásobně na celkový počet 4.172 osob. Toto tvrzení tak podtrhuje následující graf. (Vězeňská služba ČR, 1990, 1991)

Obrázek 2 - Počet obviněných v letech 1984-1991

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistiky výkonu trestu Vězeňské služby ČR z let 1990, 1991

Stavy odsouzených osob v letech 1984-1990 byly ovlivněny dvěma faktory. Na jedné straně byly vysoké počty nástupu vězňů do výkonu trestu odnětí svobody, na jejichž základě se stavy vězňených osob zvyšovali. Druhým opačným snižujícím faktorem byly amnestie prezidenta republiky z let 1985, 1988 a 1990. Na základě těchto rozhodnutí byly počty vězňů vždy sníženy jednorázově. Ze všech amnestií se nejvýrazněji projevila realizace poslední z let 1990. Stav odsouzených se ze dne na den rychle změnil. K 1. 2. 1990 bylo ve věznicích pouze 5.003 vězňených osob. Za jeden jediný den tak bylo propuštěno dohromady 14.825 odsouzených vězňů na svobodu. Pro následující rok 1991 byly počty odsouzených pod hranicí 5.000. (Vězeňská služba ČR, 1990, 1991)

Obrázek 3 - Počet odsouzených v letech 1984-1991

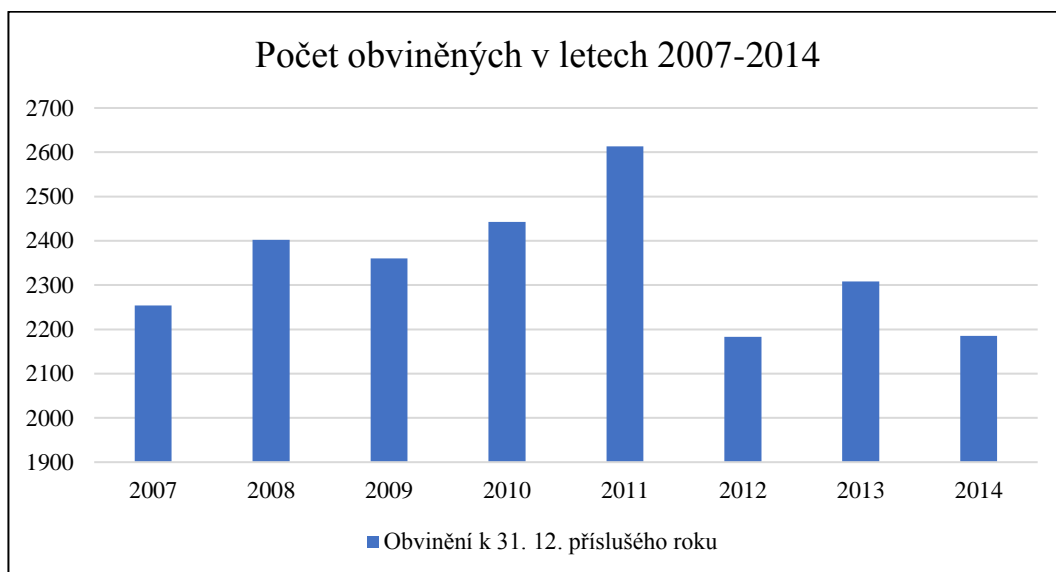
Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistiky výkonu trestu Vězeňské služby ČR z let 1990, 1991

4. 2 Vývoj obviněných a odsouzených v letech 2007-2014

Počty vykazující statistický přehled evidovaný Vězeňskou službou ČR obviněných pro období k 31. 12. let 2007-2014 jsou kolísavého původu. Před rokem 2007 byl počet obviněných postupem času snižován. S nástupem roku 2007 se celková situace pohybovala v počtech obviněných mužů a žen v rámci stejné dvoutisícové hodnoty, výjimkou odlišných rozmezí v řádu stovek. (Statistická ročenka, 2013), (Mäsiarová, 2014)

Žádné mimořádné faktory tak nezapůsobili na počet obviněných. V roce 2011 byl počet obviněných zvýšen nejvíce. Vynikala zde oblast nejen majetkové kriminality, ale také hospodářských trestných činů. (Marešová, 2011)

V roce 2012 byl celkový počet snížen v důsledku propouštění odsouzených osob po uplynutí výkonu svého trestu. Začátkem roku 2013 bylo evidováno 2.186 obviněných. Počítáme-li se snížením v důsledku amnestijního rozhodnutí, je překvapující i přes tento fakt navýšení koncem roku 2013, které činilo 2.315 obviněných. (Statistická ročenka, 2012)

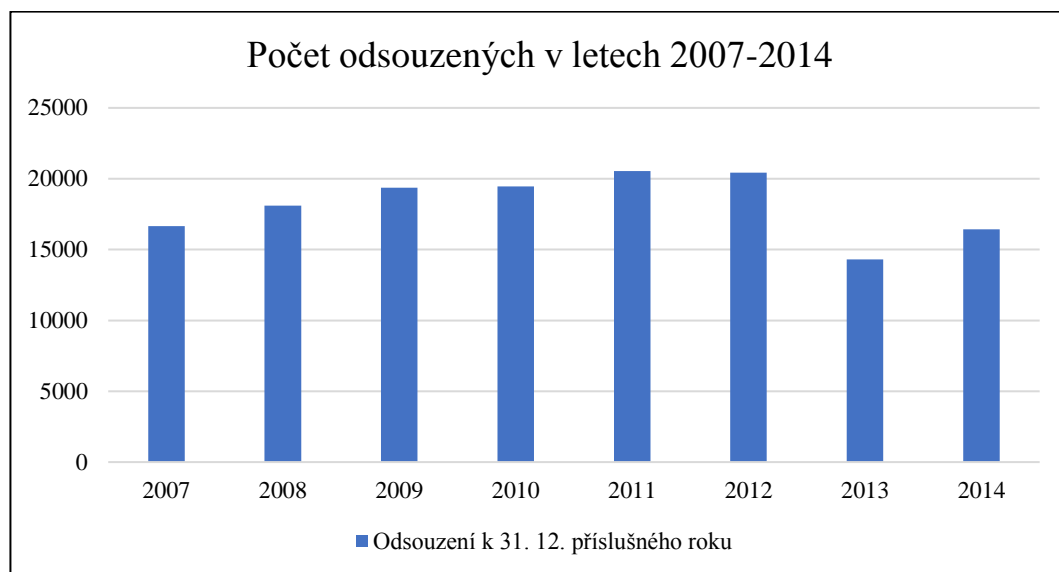

Obrázek 4 - Počet obviněných v letech 2007-2014

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistické ročenky Vězeňské služby ČR z let 2013, 2014

Na vývoji odsouzených osob k 31. 12. v letech 2007-2014 je vliv amnestie více patrný. V již zmiňovaném období byli statistické výpočty čistě vzestupného charakteru. S rostoucí kriminalitou tohoto období, je logická návaznost počtu odsouzených v narůstajících číslech. (Mäsiarová, 2014) Velikým zvratem se tedy v počtu odsouzených stala amnestie Václava Klause, která měla za následek propuštění 6.117 vězňů, z nichž bylo několik set propuštěných na podmíněnou amnestii. Vývoj počtu propuštění na základě této amnestie byla v průběhu roku postupně slabší. K 2. 1. 2013 bylo propuštěno na svobodu celkem 2.086 vězňů. Otázkou však zůstává, proč bylo toto rozhodnutí prezidenta republiky uděleno. V rámci šetření by se dalo dojít k závěru neméně podstatné věci. Kapacita věznic pro ČR není nekonečná a eliminace vězňů ve věznicích může být v této souvislosti dost žádaná.

Možný byl tedy určitý zásah prostřednictvím amnestijního rozhodnutí. (Statistická ročenka, 2013)

Obrázek 5 - Počet odsouzených v letech 2007-2014

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistické ročenky Vězeňské služby ČR z let 2013, 2014

5. Analýza věznice v Královéhradeckém kraji

Úkolem vědecké metody založené na dekompozici celku je identifikace celkového kapacitního stavu před a po amnestiích, které byli uvedeny již v předešlé kapitole. Elementárním bodem statistického šetření bude Vazební věznice v Hradci Králové s přidruženým areálem Pouchov. Pro celkové vyhodnocení budou využity rozhovory se zaměstnanci ve Vězeňské službě ČR. Zkušenosti s amnestií z pohledu zaměstnanců je v mnohých směrech neméně důležitým relevantním faktem pro závěrečné zpracování. Šetřená analýza bude především zaměřena na skupinu odsouzených Královéhradecké Vazební věznice s areálem Pouchov.

5.1 Vazební věznice v Hradci králové

Objekt vazební věznice pochází z roku 1935. Po dobu svého působení byla agenda spravování tohoto objektu pokaždé připisována jiné režijní podobě. Pro rok 1935-1953 se o tento objekt starala justiční správa tehdejšího ČSR. Posléze podléhala ministerstvu vnitra a v roce 1969 patřila zpět Sboru nápravné výchovy ČR, v současné době Vězeňské službě ČR. Součástí této vazební věznice je od roku 1976 i objekt výkonu trestu odnětí svobody Pouchov s nižším stupněm zabezpečení. Tento areál unese zátěž s celkovou ubytovací kapacitou 118 míst. Věznice Pouchov je jedna z nejpokrokovějších věznic s ohledem na extramurální aktivity. Příprava vězňů na návrat do běžného života je na vysoké úrovni a nevzniká zde paradox desocializace. Škála aktivit, které smí vězni při výkonu trestu navštěvovat, je poměrně rozsáhlá.

Vazební věznice v Hradci Králové je z části přizpůsobena pevnými celami s tzv. pevnou vazbou klasického typu. Převážná většina obviněných je celodenně umístěna na cele. První oddělení se zmírněným režimem (dále jen „OZR“) bylo zprovozněno v roce 2010 s celkovou možnou kapacitou 41 odsouzených mužů. Do budoucna se tento počet rozšířil na celkových 65 míst. Zprovozněno bylo také OZR pro odsouzené ženy s celkovou kapacitou 16 míst. Na tomto oddělení jsou většinou uvězněni mladiství a mladí dospělí. Umístění takového vězně záleží na dodržování pravidel, respektování zákona o výkonu vazby či dodržování kázně a pořádku. Obviněný však musí být bez koluzních důvodů vazby. V současné době je toto oddělení na úrovni 60% ubytovací kapacity ve vazební věznici Hradec Králové. Účelem OZR je umožnit obviněným volného pohybu mezi celami. Personální obsazení tohoto sektoru zaujímají psychologové, sociální pracovníci, duchovní pracovníci a vychovatelé. (Vězeňská služba ČR, 2019)

5. 1. 1 Analýza věznice Hradec Králové

Číselné statistiky z let 1989-1990 jsou zachovány jak v celorepublikových číslech, které již byli zmíněny, tak v rozdělení počtu odsouzených na jednotlivé věznice. Stavby odsouzených v jednotlivých NVÚ a věznicích k 1. 1. 1990 byly v celorepublikovém počtu 19.828 osob. V Hradci Králové se v tomto období nacházelo celkem 125 odsouzených, z nichž bylo 5 žen. Na rozdíl od jiných se věznice v Hradci Králové řadila mezi níže kapacitně vytížená střediska své doby. První příčku v počtu odsouzených vězňů pro rok 1990 obsazovala s celkovým počtem 2.457 odsouzených mužů věznice Valdice. Nejnižší příčku v počtu vězněných osob držela Olomoucká věznice, která byla pod hranicí sta vězňů.

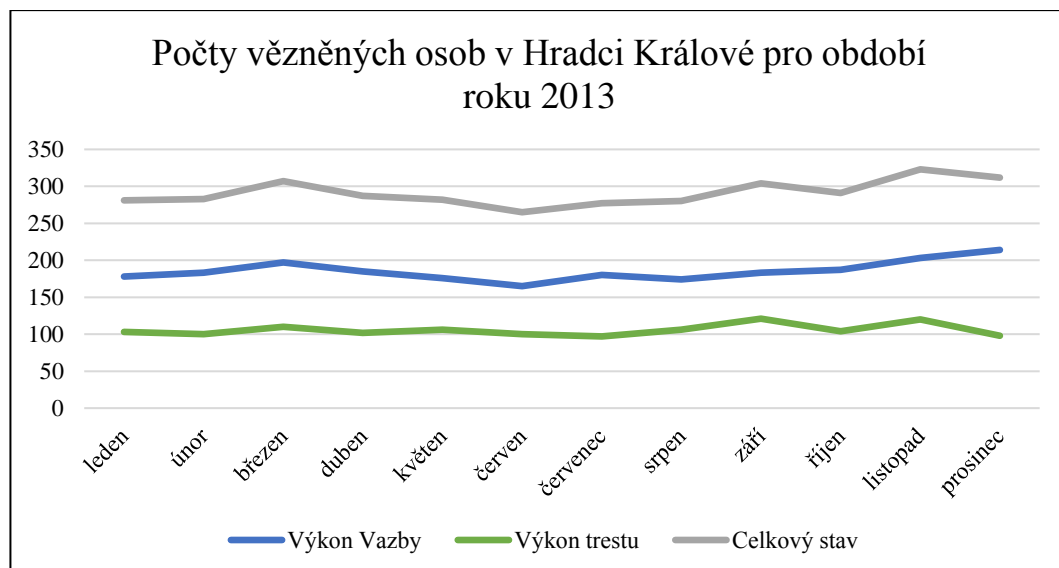
V období k 1. 1. 1991 se stavy vězňů v jednotlivých věznicích z tisíců odsouzených změnilo na čísla v řádů stovek. Počty odsouzených, jak již bylo v předešlé kapitole zmíněno, dosahovali v celorepublikovém měřítku k tomuto datu 4.059 osob. Věznici v Hradci Králové opustila větší polovina odsouzených. K 1. 1. 1991 bylo zaznamenáno pouze 61 odsouzených osob. Nejnižší stav odsouzených pro toto období vykazovala věznice Říčany s celkovým počtem 6 osob. (Vězeňská služba ČR, 1990,1991)

Věznice HK v období	Odsouzení muži			Odsouzené ženy			Úhrn
	Dospělí	mladistvý	Celkem	dospělé	Mladistvé	celkem	
1990	119	1	120	5	0	5	125
1991	58	3	61	0	0	0	61

Tabulka 3 - Úhrn odsouzených ve věznicích v Hradci Králové z let 1990, 1991

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistické ročenky Vězeňské služby ČR z let 1990, 1991

Věznice v Hradci Králové za rok 2012 přijala 174 nástupů do výkonu trestu. V lednu 2013 bylo zaevidováno v této věznicí dohromady 103 osob ve výkonu trestu a 178 ve výkonu vazby. V případě amnestie Václava Klause se statistická čísla propuštěných pohybují za celý uplynulý rok 2013 v řádu stovek. Nejpříznivějším obdobím, pro opuštění věznice je vždy doba začátku daného roku. Počet propuštěných na základě amnestie udává 123 osob. (Statistický ročenka, 2013)

Obrázek 6 - Vězněné osoby ve věznici v Hradci Králové 2013

Zdroj: vlastní zpracování na základě Statistické ročenky Vězeňské služby ČR z roku 2013

5. 2 Rozhovory se zaměstnanci vězeňské služby ČR

Vnímání problematiky vězeňství je mnohem lépe uchopitelné od pracovníků pohybujících se v sektoru vězeňské služby. Výběr respondentů této instituce, kteří umožnili kvalitativní pohled na šetření, byly tedy jasným cílem. Náplň tohoto strukturovaného rozhovoru přispívá k hlubšímu a podrobnějšímu náhledu do pojmu amnestie ve vězeňské službě. Cílem této subkapitoly je zhodnocení dopadu amnestie na činnost Vězeňské služby v ČR. Porovnání vybraných respondentů, jejich zhodnocení je zásadní pro vypracování závěrečné části.

Rozhovory byly uskutečněny v celkovém počtu s patnácti respondenty. Odpovědi byly strohé, více méně podobné a složité vzhledem k problematice, kterou se zabývají. Na základě této skutečnosti byli vybráni dva nejpozoruhodnější. Přesná formulace otázek byla v tomto rozhovoru předem stanovena a metodika probíhala osobním kontaktem. Volba strukturovaného rozhovoru tak umožnila subjektivní pohled na jednotlivé respondenty především v zaznamenání reakcí, které byly opětovány.

5. 2. 1 Administrativní a spisová pracovnice

Rozhovor se ženou, která pracuje u Vězeňské služby již sedmým rokem byl zajímavý. Tato mladá pětaticetiletá žena, která má dvě malé děti, pochází z Hradce Králové. Ke svému

zaměstnání se dostala přes svého manžela. Nikdy dříve v administrativě nepracovala. Je to její druhé zaměstnání, ve kterém se cítí dobře a doufá, že je její poslední. Pravidla, která jsou na jejím pracovišti nastavena, jsou až na malé výjimky vyhovující.

ROZHOVOR

1. Co Vás motivovalo k této práci?

„Do tohoto zaměstnání jsem se dostala naprostou náhodou, uvolnilo se tu volné pracovní místo, tak jsem zkusila své štěstí. Je to ovšem zajímavá práce a jsem s ní spokojená. Mohu o ní říci, že je v neobvyklém prostředí a v místě mého bydliště, takže mi naprosto vyhovuje.“

2. Vnímáte svou práci jako přínosnou pro společnost?

„Ano ovšem že, ve své podstatě má každá práce svoji váhu, nicméně i když jsem pro některé pouze administrativní pracovnice, bez tohoto oddělení by v naší věznici nic nefungovalo. Rukama mi prochází denně stovky důležitých dokumentů, které jsou předvojem konečného výstupu.“

3. Setkal/a jste se ve svém zaměstnání s něčím méně příjemným?

„Ano setkala! Nepříjemné situace tu však panují ze strany kolegů či vedoucího oddělení. Nemyslím si ale, že by to bylo někde jinde jiné. Ve většině případech se vám nebude líbit, co nařídí ti nad vámi“

4. Myslíte si, že je amnestie vnímána veřejností pozitivně? Proč ano, proč ne?

„Ne, myslím si, že amnestie vyvolává u lidí strach a pocit nespravedlnosti. Odsouzení byli nahnáni do věznic právem, proto by si měli trest odpykat. V ČR je celkově sazba trestů udělována dost nízko a amnestie jim to ještě více zkrátí. Můžu říct, že lidé v mé blízkosti jsou dost podobných názorů, je to opravdu nesmysl.“

5. Jak se lišila práce s amnestovanými klienty oproti běžným?

„Na mém oddělení se to špatně odhaduje. Takže nemohu až tak dobře posoudit. Každopádně co vím, tak velice dobře spolupracují, o mnoho lépe než neamnestovaní.“

6. Jaký osobní názor máte na amnestii vy?

„Nesouhlasím s ní, myslím, že si ji zaslouží málokdo. Neměla by se tedy vůbec udělovat. V lidech to vzbuzuje pouze paniku, strach a mnozí odsouzení si jí neváží. Kdyby šlo nějakým stylem zamezit něčemu takovému, bylo by to fajn.“

7. Vnímáte rozdíl mezi amnestií Václava Klause a Václava Havla?

„Zásadně! Havel udělil amnestii neuváženě. Pustil spoustu odsouzených, asi protože byl sám vězněm. Jeho amnestie byla nepromyšlená a zbrklá. Ale musím říct, že v celku pochopitelná. U Klause se o tom říct nedá. Promyšlená byla, hlavně chtěl amnestií zakrýt propuštění svých kamarádů.“

8. Vyžadovala amnestie Václava Klause personální úpravy ve vězeňském zařízení, kde pracujete?

„Personální úpravy na našem oddělení neproběhli žádné. Co vím, tak vůbec nikde. Ve své podstatě na to nebyl ani čas.“

9. Byli jste na amnestii Václava Klause nějak administrativně či personálně připraveni?

„Ne! Přišlo to náhle a museli jsme se ještě ten večer dostavit do práce. Do rána jsme připravovali veškeré podklady, byl to neskutečný chaos. Odcházela jsem domů kolem třetí hodiny ranní a ten den jsem šla znovu do práce. Všichni jsme byli unavení a naštvaní.“

10. Nastali po amnestii ve věznicích nějaké vězeňské nepokoje?

„Myslím, že žádné nebyly. Ze strany odsouzených to proběhlo opravdu v klidu.“

5. 2. 2 Vrchní dozorce

Osmačtyřicetiletý muž pracuje u Vězeňské služby dvacátým čtvrtým rokem. Tento muž pochází z Piletic u Hradce Králové, má tři dospělé děti. Tvrdí, že práce si vybrala jeho nikoliv on jí. Vězeňský argot se v jeho projevu nijak neskrýval. Ve svém zaměstnání je spokojený a jeho práce ho stále činní šťastným.

ROZHOVOR

1. Co Vás motivovalo k této práci?

„Objevila se volná pracovní pozice, tak jsem to zkusil. Na mé práci se mi líbí především kontakt a práce s lidmi. Je to zajímavé zaměstnání a mám v něm určitou jistotu.“

2. Vnímáte svou práci jako přínosnou pro společnost?

„Myslím, že ne. Je to práce jako každá druhá. Maximálně má určitý bonus v tom, že je to práce přispívající k bezpečnosti ČR.“

3. Setkal/a jste se ve svém zaměstnání s něčím méně příjemným?

„Ano! Ze začátku mi vadilo, jak mi vězni říkali, to bylo velice nepříjemné. (označení Mlíčňák-nováček). Jinak teď to je v první řadě rozhodnutí vedoucích pracovníků. V jistých ohledech s tím zásadně nesouhlasím. A ve vězeňství se pak střetávám s neustálými ústupky vězňů, takže toho není málo.“

4. Myslíte si, že je amnestie vnímána veřejností pozitivně? Proč ano, proč ne?

„Spíše Ne! Všeobecné vědomí je, že obvinění a odsouzení jsou zde z nějakého důvodu, a proto si to zaslouží. Za trestné činy má následovat trest, proto by z preventivních důvodů neměla amnestie vůbec nastat. Konec konců je to jen zástěrka.“

5. Jak se lišila práce s amnestovanými klienty oproti běžným?

„Nevidím v tom žádný rozdíl. Většina propuštěných vězňů se vrací zpět. Hlavně elpička (lidi odsouzení za loupežné přepadení) jsou ti, co se hodně vrací. Takže je to z mého pohledu dost zbytečná administrativní přítěž a ženský mají jen práci navíc.“

6. Jaký osobní názor máte na amnestii vy?

„Pokud amnestii, tak bych zakázal plošnou. Chtělo by to řádné posouzení jednotlivých případů, takže jsem spíše pro milost než amnestii. V minimalistickém měřítku by to tedy šlo. Jinak podle mého názoru je to podvod na lidi a neschopnost vlády řešit stav vězeňství.“

7. Vnímáte rozdíl mezi amnestií Václava Klause a Václava Havla?

„Ano! Obě amnestie v celkovém měřítku byli nepřipravené, více škody než užitku. Následovala vždy recidiva vězňů, protože nejsou schopni vést normální život a vyhovuje jim být zavřený. Nicméně pokud to mám shrnout. Havel pustil vrahy a Klaus své kamarády. Ve finále ani jedna nebyla v pořádku.“

8. Vyžadovala amnestie Václava Klause personální úpravy ve vězeňském zařízení, kde pracujete?

„Amnestie probíhala ve velikém měřítku, takže se nabírali nové pracovní síly, které chyběli. Nemůžu říct, že byli zaměstnanci vyloženě nabráni kvůli amnestii, ale pracovní síly nám nepřebývali. Ba naopak, všichni jsme byli dost unavení.“

9. Byli jste na amnestii Václava Klause nějak administrativně či personálně připraveni?

„Vůbec, byl to blesk z čistého nebe, nikdo to nečekal.“

10. Nastali po amnestii ve věznici nějaké vězeňské nepokoje?

„Myslím si, že ne. Vše probíhalo standardně, jako vždy.“

Z obou rozhovorů plyne dost podobný nádech odpovědí. Subjektivní názor těchto respondentů je na institut amnestie totožný. Oba se přiklánějí ke zrušení tohoto právního rozhodnutí. Pro společnost není přínosným bodem a samotní vězni si ji nezaslouží. Rozdílnost mezi amnestií Václava Havla i Václava Klause vnímají respondenti intenzivně, i za předpokladu, že amnestii neprožili v pozici zaměstnance Vězeňské služby.

Amnestijní rozhodnutí prezidenta Václava Klause pozměnilo každodenní činnost ve Vazební věznici v Hradci Králové negativním směrem. Amnestie byla vyhlášena nečekaně, proto zaměstnanecké síly této věznice neměli dostatečnou možnost přípravy zejména pak v případech administrativy. Kapacitní stavy dozorců také nebyly v nadměrné míře čili negativní dopad na zátěž zaměstnanců tato amnestie měla.

6. Zhodnocení amnestijních rozhodnutí

Ze společenského hlediska jsou tyto dvě šetřené amnestie považovány za kontroverzní rozhodnutí. Důležitými fakty pro toto tvrzení jsou především rozhovory se zaměstnanci Vězeňské služby ČR. Z rozhovorů tak můžeme usoudit následující. V případě amnestie Václava Havla je akceptována jistá sociální benevolence, nejspíš na základě osobních zkušeností prezidenta v zařízeních Vězeňské služby. Rozdílná je však obšírná až vášnivá diskuze z ledna 2013. Týkala se nejen samotné amnestie, ale zasahovala i do oblastí charakteru kontrasygnace, omezení prezidentských pravomocí či veřejného vnímání potřeby tohoto institutu.

Část zodpovědnosti nad šíří této diskuze přejímají především média a doba internetu, který umocňuje informaci na mnohem vyšší úroveň. Nasáknutí společnosti diametrálně odlišnými stranami vzbuzuje v dnešní době protichůdné názory. Ve své podstatě se oba prezidenti nacházeli ve stejné roli. Označení amnestijních rozhodnutí, která učinili respondenti za nekorektní a nesprávná, jsou v souladu s následující myšlenkou. Hlavním záměrem amnestijního rozhodnutí Václava Havla bylo propuštění obviněných tehdejšími režimem. Obviněných, s kterými Havel soucítil, ke kterým také patřil. U amnestie Václava Klause nastavila veřejnost okamžité označení „propuštění kamarádů“, což už na první pohled vyzní dost kontroverzně. Oba prezidenti byli tak postaveni do role, která jim nepřinesla žádnou slávu v okruhu široké společnosti.

Dalšími fakty podporující tuto veřejnou myšlenku zdánlivě nesprávného uvážení v případě amnestijních rozhodnutí jsou výsledky šetření, které se týkají statistik odsouzených a obviněných pro příslušná období. V případě bývalého prezidenta Václava Havla nasvědčují podklady očekávaným výsledkům. Po vyhlášení amnestie z roku 1990 nastal, jak již bylo zmíněno, vysoký pokles v počtech odsouzených. Interesantní výsledek však přinesl počet obviněných, který v následujícím roce stoupl na vysokou úroveň. Nicméně v případě amnestie Václava Klause byl efekt opačný. Vyšší nárůst pro následující období tvořil počet odsouzených a počty obviněných tedy byly sníženy. Je tedy dost pravděpodobné, že Václav Havel i Václav Klaus učinili amnestii na základě svých myšlenkových úvah. Úmysl Václava Havla byl čestný, nikterak však správný. Jeho amnestie byla směřována především na stranu odsouzených. U bývalého prezidenta Václava Klause pak na stranu obviněných. Nedá se pak tedy přehlédnout veřejné tvrzení, které drtí jakýkoliv argument, že šlo pouze o správnou věc či dobrý skutek.

Lidé se snaží vyvíjet, působit na vnější okolí co nejvíce sebevědomě, udržet si nejvyšší příčku moderna, avšak zapomínají mnohdy na daleko důležitější lidské hodnoty než tyto. Vždy bude jedna strana příznivců proložena stranou odpůrců. Otázkou pak tedy zůstává, zda je dobré tuto pravomoc udržovat nadále v právním řádu České republiky.

6.1 Návrh řešení amnestijního rozhodnutí

Amnestie má opravdu velikou řadu odpůrců nejen v okruhu laické veřejnosti, ale také u řady odborníků, jenž diskutují prostřednictvím sociálních sítí na toto obsáhlé téma. Pokud je tedy celá společnost v dnešní době vnímána jako novodobá scéna, pak lze podotknout, že současná pravomoc prezidenta udělit amnestijní rozhodnutí, je nezapadajícím zastaralým bodem do moderního demokratického právního řádu v České republice. Přitěžující okolností je také veřejně známé pravidlo: „*amnestie = nespravedlnost*“.

Pro nastolení pořádku ve společenském životě alespoň v pohledu amnestie by nebylo špatné uvážit možnost zrušení tohoto právního rozhodnutí. Jednou z možností je také upravení pravidel pro tvorbu amnestijních rozhodnutí. Zrušení aboliční části těchto aktů, jenž v poslední vydané amnestii vyvolala veliké nepokoje, by také mělo být považováno za správný krok zákonné změny. Eventualita očisty ze svých hříchů by však neměla zaniknout úplně. Útěchu by mohla přinést v tomto případě individuální milost. Toto rozhodnutí by bylo umožněno pouze těm jedincům, kteří jsou ochotni podstoupit celoživotní nápravu. Nadále by tak milost byla řazena do výhradních pravomocí prezidenta republiky.

Na zvážení by nebylo špatné také přihlédnout k dnešnímu modernímu trendu. Doba pohlcená internetem je perfektním místem pro vytvoření webu, ve kterém by vznikla určitá možnost volby. Prostřednictvím sociálních sítí či médií by byla veřejnost informována o plánovaných nadcházejících rozhodnutích. Lidé by tedy mohli individuálně navštívit web, vyjádřit souhlas či odpor s rozhodnutím a pomocí vygenerování výsledku by se následně přizpůsobilo pravomocné rozhodnutí. Jedná se ovšem pouze o vybraná témata na základě jejichž následků je veřejnost ovlivněna. Názor většiny, nikoliv jednoho jediného subjektu by mohl přinést klid společnosti a zároveň také vyvrátit negativní pohled na institut amnestie.

Vzhledem k dopadům, které amnestie dokáže zapříčinit, by tedy do budoucna měla působit jako odstrašující příklad pro rozhodnutí následujících představitelů našeho státu. Nicméně pro dnešní dobu platí jedno vystihující přísloví: „Kdo šetří provinilé, trestná nevinné!“.

Závěr

Stěžejním bodem bakalářské práce bylo rozebrání dvou vybraných amnestií bývalých prezidentů Václava Havla a Václava Klause. Institut amnestie je v českém právním řádu velice rozporuplný. Tento právní akt je v současné době ošetřený kontrassegnací předsedy vlády, nicméně přes jeho zabezpečení je velice snadno zranitelný. Špatný výběr kritérií pro odpuštění trestu, které prezident následně ve své amnestii zvolí, mohou vyvolat negativní dopady nejen v okruhu odborníků, ale také především laické veřejnosti.

Během amnestie Václava Havla došlo k masivnímu propuštění z řad odsouzených. V tomto případě opustilo věznice nejen spousta lidí odsouzených tehdejší režimem, ale společně s nimi také veliká řada vrahů a násilníků. Při vydání posledního amnestijního rozhodnutí Václava Klause funkční ani aplikační pojetí nesplnilo žádoucí očekávání a mělo za následek především negativní dopad v podobě propuštění řady obviněných. To mělo za následek negativní odezvu většiny společnosti. Přerušování trestních stíhání, která se vlekla díky složitému důkaznímu řízení, bylo velikým zásahem do přirozeného vnímání spravedlnosti. Mnoho věřitelů tak přišlo o svůj nárok na úhradu škod, které obvinění způsobili. Rozdílné účinky dvou vybraných amnestií dosáhly tedy zajímavých ovšem nikterak uspokojujících výsledků. Na základě provedené analýzy a informací z tisku, které se tématu hodně věnovali, je tedy zřejmé, že amnestie jako jedna z pravomocí prezidenta republiky není veřejností příliš kladně vnímána.

Práce byla věnována problematice Vězeňské služby ČR, která je amnestiemi nejvíce zasaženým institutem. Doplnění přinesly také rozhovory s klíčovými aktéry celého problému. Výsledná zjištění poznatků na základě tohoto šetření bylo stěžejním bodem pro celkové zhodnocení problematiky. Cíl práce se podařilo naplnit i pomocí diskuze právní úpravy institutu amnestie v kontextu statistik vězeňské služby.

V souladu s výše uvedeným lze konstatovat, že by měla nastat v institutu amnestie veliká změna. I přes podmínku kontrassegnace je v současné době zodpovědnost stále přenášena výhradně na prezidenta republiky. Změna by se tedy týkala především následné zodpovědnosti za vyhlášení amnestijního rozhodnutí.

Amnestie by měla být ponechána v rukou prezidenta republiky ovšem při splnění určité podmínky, jako je odhlasování veřejného mínění o zamýšlející plošné amnestii. Vyjádření veřejnosti k nadcházejícím amnestijním rozhodnutím je tak stěžejní pro odstranění zdánlivě zatvrzeného nesouhlasu a veřejnosti vnímaného pravidla „*amnestie = nespravedlnost*“.

Výsledný verdikt by byl stále ponechán veřejným činitelům, ale svůj podíl na něm by současně vnímala také široká veřejnost. Zodpovědnost by tak nenesl pouze jedinec (prezident republiky), ale byla by rozdělena mezi celou společnost v České republice. Kritika samotného amnestijního rozhodnutí by tedy měla být podstatně menší.

Použitá literatura

- [1] BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Bezpečnostní systém České republiky* [online]. Praha: Copyright, 2019 [cit. 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.bis.cz>
- [2] CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Celní správa České republiky: O české Celní správě* [online]. Praha: Creative commons, 2015 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx>
- [3] ČESKO. Nařízení č. 28/1918 Sb., o amnesii. Nařízení Národního výboru československého ze dne 5. listopadu 1918 o amnestii. In: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*. Částka 4. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1918/004-1918.pdf>
- [4] ČESKO. Rozhodnutí č. 1/2013 Sb., prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013. In: *Sbírka zákonů*. částka 1 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-1>
- [5] ČESKO. Rozhodnutí č. 1/1990 Sb., prezidenta Československé socialistické republiky o amnestii ze dne 1. ledna 1990. In: *Sbírka zákonů*. částka 1/1990. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-c1-o1>
- [6] ČESKO. Rozhodnutí č. 150/1989 Sb., prezidenta republiky ze dne 8. prosince 1989 o amnestii. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-8-prosince-1989>
- [7] ČESKO. Vyhláška č. 109/1994 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu vazby. částka 36/1994
- [8] ČESKO. Zákon č. 1/1993 Sb.: Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 1992.
- [9] ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky: ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. částka 112.
- [10] ČESKO. Zákon č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In *Sbírka zákonů*. částka 20/2017.
- [11] ČESKO. Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. částka 41/2008.
- [12] DANICS, Štefan. *Bezpečnostní politika*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-263-8.

- [13] EPRAVO.CZ – průvodce právem, Sbírnka zákonů, judikatura, právo. *Amnestie, milost a jejich formy* [online]. Praha: Copyright, EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 02.04.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/amnestie-a-milost-a-jejich-formy-14774.html>
- [14] HALÁSEK, Dušan, David LENERT a Bohuslav PERNICA, 2006. *Ekonomika obrany, bezpečnosti a veřejného pořádku*. Ostrava. ISBN 80-248-1026-3.
- [15] JELÍNEK, Jiří. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-99-8.
- [16] KLAUS, Václav, 2003. *Přerušný rozhovor: Václav Klaus v diskuzi s Jeronýmem Janíčkem*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1175-7.
- [17] KVASNÍČKA, Vladimír. *Obrana, bezpečnost a krizové stavy: souhrn vybraných právních předpisů ČR a mezinárodních smluv*. Praha: Vodnář, 2004. ISBN 80 85889 58-7.
- [18] MAREŠOVÁ, Alena a kol.: *Analýza trendů kriminality v roce 2011*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2012. ISBN 978-80-7338-127-1
- [19] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2014*. Účelová publikace Čj.: VS58/007/008/2015-50/SRP/430. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky. 2015. 204 s.
- [20] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Ozbrojený bezpečnostní sbor* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena: Copyright, 2019 [cit. 2019-12-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>
- [21] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, Kolektiv autorů. *Bezpečnostní strategie ČR*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5.
- [22] POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Policie České republiky* [online]. Praha: Copyright, 2019 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>
- [23] ROUDNÝ, Radim a Petr LINHARD, 2004. *Krizový management: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 80-7194-674-5.
- [24] SOUŠA, Jiří. *PRÁVNÍ ÚPRAVA AMNESTIE v letech 1918-1953 v českých zemích*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2019. ISBN 978-80-7415-192-7.
- [25] SMETANA, Marek a Danuše KRATOCHVÍLOVÁ, 2007. *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7368-337-5.

- [26] STATISTICKÁ ROČENKA *Vězeňské služby České republiky 2012*. Účelová publikace čj.: VS 29/002/001/2013-50/SRP. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky. 2013. 116 s.
- [27] STATISTICKÁ ROČENKA *Vězeňské služby České republiky 2013*. Účelová publikace čj.: VS 54/009/001/2014-50/SRP/435. Praha: Odbor správní Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky. 2014. 165 s.
- [28] SOUČEK, Vladimír a kol.: *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek, krizové řízení*. Účelová publikace učební pomůcka pro vzdělávání pracovníků orgánů krizového řízení. Praha: Odbor bezpečnostní politika Ministerstva vnitra ČR. 2005. 123 s.
- [29] SYRUČEK, Milan. *Prezidenti: Jejich role a odpovědnost*. Praha: Brána, 2018. ISBN 978-80-7584-060-8.
- [30] ŠAMÁL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2013.
- [31] TVRDÁ, Kateřina. *Vnitřní bezpečnostní sbory a zpravodajské služby ve Střední Evropě: mapování proměn vnitřního bezpečnostního pole na případech České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. Politologická řada., svazek č. 70. ISBN 978-80-7325-465-0.
- [32] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Generální ředitelství vězeňské služby ČR* [online]. Vězeňská služba ČR: Copyright, 2019 [cit. 2019-12-23]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz>
- [33] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistika výkonu trestu 1990 a 1991*. Interní materiál Vězeňské služby České republiky. VS-54286-13/ČJ 2020-805000.
- [34] ŽIVOTOPIS VH. *Knihovna Václava Havla* [online]. Copyright © 2017 [cit. 20.01.2020]. Dostupné z: <https://www.vaclavhavel.cz/elearning/cs/data>